

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 17 stycznia 2019 roku Zakład Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w Ł. zobowiązał N. M. do zwrotu nienależnie pobranych świadczeń za okres od 1 lipca 2018 roku do 30 września 2018 roku w kwocie 3.394,20 złotych oraz odsetek za okres od 17 lipca 2018 roku do 17 stycznia 2019 roku w kwocie 100,03 złotych. /decyzja k. 68 pliku akt ZUS zainicjowanego wnioskiem z 12.08.2005r./

W dniu 13 marca 2019 roku N. M. złożyła odwołanie od powyższej decyzji, wnosząc o jej zmianę. Wskazała, że dopiero w dniu 3 września 2018 roku dowiedziała się, że w czerwcu 2018 roku została skreślona z listy uczniów Technikum Ekonomii i Usług w Ł. i dlatego 5 września 2018 roku postanowiła zapisać się do innej szkoły, gdzie rozpoczęła naukę od października 2018 roku. /odwołanie – k.3/

Odpowiadając na odwołanie pismem z dnia 11 kwietnia 2019 roku organ rentowy wniósł o jego oddalenie. W uzasadnieniu wskazał, że w dniu 20 czerwca 2018 roku wnioskodawczyni nie była promowana do kolejnej klasy Technikum Ekonomii i Usług w Ł.. /odpowiedź na odwołanie k.4/

Sąd Okręgowy ustalił następujący stan faktyczny:

Decyzją z dnia 5 września 2005 roku Zakład Ubezpieczeń Społecznych – Oddział w Ł. przyznał na rzecz N. M., urodzonej (...), rentę rodzinną po zmarłym ojcu na okres od 5 lipca 2005 roku do 30 kwietnia 2015 roku. /okoliczność bezsporna, decyzja k.10 pliku akt ZUS zainicjowanego wnioskiem z dnia 14.07.2005r. /.

Decyzjami z dnia 5 maja 2015 roku, 11 września 2015 roku organ rentowy przyznawał wnioskodawczyni prawo do renty rodzinnej na dalsze okresy - łącznie do dnia 31 sierpnia 2019 roku. Renta została przyznana w oparciu o zaświadczenie z dnia 21 kwietnia 2015 roku stwierdzające, że wnioskodawczyni jest uczniem III kasy Publicznego Gimnazjum Nr (...) w Ł. oraz zaświadczenie z dnia 1 września 2015 roku stwierdzające dalszą naukę w Technikum Nr 2 Zespołu Szkół (...) w Ł.. /decyzje k.45, 50, zaświadczenia k.44,48 pliku akt ZUS zainicjowanego wnioskiem z dnia 12.08.2005r./.

Renta należna małoletniej była wypłacana do rąk jej matki – E. M.. /niesporne/

Decyzją z dnia 20 kwietnia 2017 roku Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Ł. podjął wypłatę renty rodzinnej należnej wnioskodawczyni do jej rąk do 31 sierpnia 2019 roku. Decyzja ta zawierała pouczenie o konieczności powiadamiania ZUS o podanych w pouczeniu sytuacjach powodujących: ustanie lub zawieszenie prawa do świadczeń albo wstrzymanie wypłaty w całości lub w części, w szczególności o zaprzestaniu uczęszczania do szkoły. /decyzja k.55 pliku akt ZUS zainicjowanego wnioskiem z dnia 12.08.2005r./

Pismem z dnia 30 października 2018 roku organ rentowy poinformował odwołującą, że renta rodzinna przysługuje dzieciom po ukończeniu 16 roku życia pod warunkiem kontynuowania nauki w szkole, zobowiązując ją jednocześnie do dostarczenia zaświadczenia ze szkoły, które potwierdzi okres nauki. /pismo k 61 pliku akt ZUS zainicjowanego wnioskiem z dnia 12.08.2005r./

W dniu 29 listopada 2018 roku N. M. złożyła zaświadczenie wystawione w dniu 28 listopada 2018 roku przez Zespół Szkół (...) w Ł. stwierdzające, że do 20 czerwca 2018 roku była ona uczniem klasy trzeciej tej szkoły i nie uzyskała promocji do klasy czwartej. Złożyła także zaświadczenie z dnia 22 listopada 2018 roku stwierdzające, że od 29 października 2018 roku została słuchaczką Publicznego Zaocznego Liceum Ogólnokształcącego (...) w Ł., a przewidywany termin zakończenia nauki to styczeń 2020 roku. /pismo, zaświadczenia k 62-64 pliku akt ZUS zainicjowanego wnioskiem z dnia 12.08.2005r./

Wysokość pobranej przez wnioskodawczynię renty rodzinnej za okres od 1 lipca 2018 roku do 30 września 2018 roku wynosi 3.394,20 złotych. /informacja o nienależnie pobranych świadczeniach k 66 pliku akt ZUS zainicjowanego wnioskiem z dnia 12.08.2005r./

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił w oparciu o dokumenty zawarte w załączonych do akt sprawy aktach rentowych, których prawdziwości nie kwestionowała żadna strona.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Odwołanie jest zasadne jedynie w zakresie żądania przez organ rentowy zwrotu odsetek.

Zgodnie bowiem z brzmieniem art.68 ust. 1 do ust. 6 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych z dnia 17 grudnia 1998 roku (t.j. Dz. U. z 2018 r., poz. 1270) dzieci własne, dzieci drugiego małżonka i dzieci przysposobione mają prawo do renty rodzinnej:

- 1) do ukończenia 16 lat;
- 2) do ukończenia nauki w szkole, jeżeli przekroczyły 16 lat życia, nie dłużej jednak niż do osiągnięcia 25 lat życia, albo
- 3) bez względu na wiek, jeżeli stały się całkowicie niezdolne do pracy oraz do samodzielnej egzystencji lub całkowicie niezdolne do pracy w okresie, o którym mowa w pkt 1 lub 2.

Zgodnie zaś z treścią art.138 ust.1 cytowanej ustawy osoba, która nienależnie pobrała świadczenia, jest obowiązana do ich zwrotu. Za nienależnie pobrane świadczenia w rozumieniu ust. 1 uważa się:

- 1) świadczenia wypłacone mimo zaistnienia okoliczności powodujących ustanie lub zawieszenie prawa do świadczeń albo wstrzymanie wypłaty świadczeń w całości lub w części, jeżeli osoba pobierająca świadczenia była pouczona o braku prawa do ich pobierania;
- 2) świadczenia przyznane lub wypłacone na podstawie fałszywych zeznań lub dokumentów albo w innych przypadkach świadomego wprowadzenia w błąd przez osobę pobierającą świadczenia.

Za nienależnie pobrane świadczenia w rozumieniu ust.1 uważa się również świadczenia wypłacone z przyczyn niezależnych od organu rentowego osobie innej niż wskazana w decyzji tego organu. Nie można żądać zwrotu kwot nienależnie pobranych świadczeń za okres dłuższy niż 12 miesięcy, jeżeli osoba pobierająca świadczenia zawiadomiła organ rentowy o zajściu okoliczności powodujących ustanie lub zawieszenie prawa do świadczeń albo wstrzymanie wypłaty świadczeń w całości lub w części, a mimo to świadczenia były jej nadal wypłacane, w pozostałych zaś wypadkach - za okres dłuższy niż 3 lata, z zastrzeżeniem ust.5.

Kwoty nienależnie pobranych świadczeń w związku z osiągnięciem przychodów, o których mowa w art.104 ust. 1, podlegają zwrotowi za okres nie dłuższy niż 1 rok kalendarzowy poprzedzający rok, w którym wydano decyzję o rozliczeniu świadczenia, jeżeli osoba pobierająca to świadczenie powiadomiła organ rentowy o osiągnięciu przychodu, w pozostałych zaś przypadkach - za okres nie dłuższy niż 3 lata kalendarzowe poprzedzające rok wydania tej decyzji. Organ rentowy może odstąpić od żądania zwrotu kwot nienależnie pobranych świadczeń w całości lub w części, zmniejszyć wysokość potrąceń, ustaloną zgodnie z art. 140 ust. 4 pkt 1, lub zawiesić dokonywanie tych potrąceń na okres nie dłuższy niż 12 miesięcy, jeżeli zachodzą szczególnie uzasadnione okoliczności.

Zgodnie z art. 84 ust 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (t.j. Dz. U. z 2019 poz. 300) osoba, która pobrała nienależne świadczenie z ubezpieczeń społecznych, jest obowiązana do jego zwrotu, wraz z odsetkami, w wysokości i na zasadach określonych przepisami prawa cywilnego, z uwzględnieniem ust. 11.

Ustalenia Sądu dokonane w przedmiotowej sprawie wykazały, że w okresie od 1 lipca 2018 roku do 30 września 2018 roku wnioskodawczyni nie kontynuowała nauki w szkole, bowiem na mocy decyzji z 20 czerwca 2018 roku nie otrzymała promocji do następnej – czwartej klasy w Technikum należącym do Zespołu Szkół (...) w Ł..

Na tle tak dokonanych ustaleń faktycznych rozważenia i rozstrzygnięcia wymagały dwie kwestie prawne.

Pierwsza dotyczyła wykładni użytego w przepisie art.68 ust.1 pkt 2 zwrotu, iż renta rodzinna przysługuje "do ukończenia nauki w szkole", druga zaś - oceny czy świadczenie pobrane przez ubezpieczonego było nienależne w związku z tym podlega zwrotowi w świetle kryteriów ustalania prawidłowości pouczenia ubezpieczonego o obowiązku poinformowania organu rentowego o okolicznościach powodujących ustanie prawa do renty rodzinnej lub wstrzymanie jej wypłaty.

Ukończenie nauki w szkole jest efektem, co do zasady, pobierania nauki, co wiąże się na ogół z uczęszczaniem do szkoły, a zatem z byciem uczniem.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmowano, że o statusie ucznia decydują względy formalne. Status taki powstaje przez wpisanie na listę uczniów szkoły, a ustaje przez skreślenie z niej. Uczniem jest więc ten, kto figuruje jako uczeń w ewidencji szkoły /por. wyrok Sądu Najwyższego z 24 listopada 2004 r. sygn. I UK 3/04, opubl: Orzecznictwo Sądu Najwyższego Izba Administracyjna, Pracy i Ubezpieczeń Społecznych rok 2005, Nr 8, poz. 116, str. 365/.

Do chwili skreślenia z listy uczniów nie dochodzi zatem do utraty tego statusu.

W ocenie Sądu rozpoznającego przedmiotową sprawę, zebrany w sprawie materiał dowodowy bez wątplenia wskazuje, iż w spornym okresie od 1 lipca 2018 roku do 30 września 2018 roku wnioskodawczyni nie kontynuowała nauki w szkole, ponieważ zakończyła ją w dniu 20 czerwca 2018 roku poprzez brak promocji do następnej klasy, a tym samym nie była uprawniona do pobierania renty rodzinnej od tego czasu.

Warunkiem przyznania świadczenia, oprócz cenzusu wiekowego dziecka uprawnionego jest fakt udziału uprawnionego w zajęciach szkolnych, składanie egzaminów semestralnych uprawniających do promocji na semestr programowo wyższy, na zasadach regulowanych statutem lub regulaminem danej szkoły.

Wnioskodawczyni, co jest bezsporne, nie była już w spornym okresie słuchaczem jakiegokolwiek szkoły.

Biorąc pod uwagę powyższe, zgodnie z powołanymi powyżej regulacjami prawnymi (art. 68 ustawy o emeryturach i rentach z FUS) nie przysługiwało jej zatem prawo do renty rodzinnej.

Ustalenia Sądu wykazały także, że w spornym okresie N. M. pobierała to świadczenie, pomimo świadomości, że wypłata uzależniona jest od kontynuowania nauki (w decyzji organu rentowego ustalającej uprawnienia wnioskodawczyni do renty rodzinnej znajdowało się pouczenie, iż renta przysługuje pod warunkiem nauki a obowiązkiem osoby pobierającej renty rodzinnej po ukończeniu 16 roku życia jest powiadomienie o zaprzestaniu uczęszczania do szkoły).

W sprawie niesporne pozostaje, że skarżąca, mimo tych pouczeń – prawidłowych i zrozumiałych w swej treści - nie powiadomiła organu rentowego o zaprzestaniu kontynuowania nauki, o fakcie nieotrzymania promocji na wyższy semestr i skreśleniu z listy słuchaczy.

Bez znaczenia pozostaje data odbioru przez skarżącą dokumentów z Zespołu Szkół (...) w Ł.. Argument dotyczący braku wiedzy odwołującej o tym, że została skreślona z listy uczniów tej szkoły jest daleko nielogiczny, choćby wobec faktu niepromowania jej do następnej klasy oraz pouczenia jej wcześniej decyzją z dnia 20 kwietnia 2017 roku o obowiązku powiadamiania ZUS o podanych w pouczeniu sytuacjach powodujących: ustanie lub zawieszenie prawa do świadczeń albo wstrzymanie wypłaty w całości lub w części, w szczególności o zaprzestaniu uczęszczania do szkoły.

Wobec powyższego Sąd Okręgowy na podstawie art. 477¹⁴ § 1 k.p.c. oddalił odwołanie wnioskodawczyni w zakresie kwestionowania przez nią zwrotu kwot głównych nienależnie pobranej renty rodzinnej.

W ocenie Sądu brak jest natomiast podstaw do żądania przez organ rentowy odsetek naliczanych od daty wypłaty świadczenia uznanego za nienależenie pobrane.

Sąd rozpoznający przedmiotową sprawę stoi na stanowisku, że w celu stwierdzenia obowiązku zwrotu przez ubezpieczonego - na podstawie art. 138 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS - nienależnie pobranego świadczenia, konieczne jest wydanie decyzji administracyjnej. Nie może być zatem mowy o opóźnieniu w spełnieniu tego obowiązku przed wydaniem tej decyzji, bowiem "żądanie zwrotu" nienależnie pobranego świadczenia następuje przez doręczenie dotyczącej tego decyzji (można powiedzieć, że staje się wymagalne w tym momencie, a nie w czasie spełniania świadczeń). Z tą też chwilą następuje też wymagalność (w prawnym znaczeniu art. 359 § 2 k.c.) roszczenia o odsetki, gdyż od tej chwili dłużnik pozostaje w opóźnieniu ze spełnieniem świadczenia głównego (art. 481 § 1 k.c.). Konsekwencją powyższego jest zatem uznanie, że nie ma podstaw do żądania przez organ rentowy zwrotu odsetek naliczanych od dnia wypłaty świadczenia uznanego za nienależnie pobrane." (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 3 grudnia 2013 r., sygn. akt. III AUa 436/13, opubl. LEX nr 1409160)

W tym stanie rzeczy brak podstaw do zasądzenia odsetek za okres wcześniejszy niż od daty doręczenia zaskarżonej decyzji, gdyż dopiero od tej chwili wnioskodawczyni pozostaje w opóźnieniu ze spełnieniem świadczenia głównego. Z datą doręczenia decyzji świadczenie stało się wymagalne.

Z uwagi na powyższe Sąd na podstawie art. 477¹⁴ § 2 k.p.c. zmienił zaskarżoną decyzję w zakresie żądania zwrotu odsetek.